

Тиждень сьомий

Дискутуємо з драконом

Цього тижня ти дізнаєшся:

- Чи можна співчувати лютому змію в казці?
- Що допомагає розуміти незнайомі слова?
- Як вигуки допомагають виражати емоції?
- Із яких слів будують тексти?
- Що таке частини мови?

Пишімо

1.

а) як ти гадаєш, чи існують у наш час богатири? Якими рисами характеру наділені богатири? Запиши 5–10 слів-назв ознак, які характеризують богатирів. Дізнайся в однокласників та однокласниць, які слова записали вони.

богатир

б) з ким зазвичай змагається богатир? Пригадай та запиши назви казок, мультфільмів чи фільмів, у яких персонажами є богатир, дракон чи змії. Не забудь використати лапки, щоб позначити, що ти записуєш назву твору.

Твір	Персонаж

--	--

в) якщо змінити в слові *богатыр* лише один звук, то воно змінить лексичне значення: *богатыр* – *багатыр*. Добери й запиши синонім до кожного з цих слів. Дізнайся в однокласників та однокласниць, які слова записали вони.

Богатыр – _____ .

Багатыр – _____

Читаймо

2.

Прочитай вірш Олесі Мамчич «Дід Андрій і лютий змії» на с. 139 і скажи, чи можна події, описані у вірші, назвати бувальщиною.

Дискутуймо

3.

Чи можна стверджувати, що це вірш про богатыря? Що вказує на це?

Які емоції викликав у тебе цей твір?

Чи можна співчувати лютому змію в казці?

Які твори називаємо жартівливими? Чи можна цей вірш назвати жартівливим?

Які слова у вірші вказують на те, що описані події могли б відбуватись у наші дні? Знайди і зачитай ці слова.

Пишімо

4.

а) Заповни таблицю, вписавши з вірша слова-назви ознак з відповідними граматичними значеннями.

Форма слова-назви ознаки	Граматичні значення		
		Н.в.	Одн.
	Р.в.	Одн.	Ч.р.

Поміркуй, як слово-назва предмета допомагає визначити граматичні значення слова-назви ознаки.

б) Зміни за відмінками сполучення слів назви-ознаки та назви-предмета.

страшний бій

Назва відмінка та допоміжне слово	Однина	Множина
Н.в. (є)		
Р.в. (немає)		
Д.в. (радий)		
З.в.(бачу)		
О.в.(задоволений)		
М.в.(міститься на)		
Кл.в.		

б'ючка битва

Назва відмінка та допоміжне слово	Однина	Множина
Н.в. (є)		
Р.в. (немає)		
Д.в. (радий)		
З.в.(бачу)		
О.в.(задоволений)		
М.в.(міститься на)		
Кл.в.		

Визнач основу та відмінкові закінчення. З яким відмінком збігається закінчення кличного відмінка в словах-назвах ознак?

в) у тлумачному словнику немає тлумачення для слова б'ючка (у чоловічому роді – б'ючий), але ти розумієш це слово. Що тобі допомогло зрозуміти незнайоме слово? Спробуй пояснити його лексичне значення.

Б'ючий, -а, -е – _____

У тексті це слово вжито у формі жіночого роду. А чи можна його вжити у формі чоловічого роду? А середнього? З якими словами-назвами предметів воно може бути пов'язане? Запиши сполучення слів.

Творімо

5.

Подивися відео та послухай, як прочитали й проілюстрували вірш Олесі Мамчич «Дід Андрій і лютий змії» учні Криворізької гімназії № 127
<https://www.youtube.com/watch?v=CA823N7i30k>

Що тобі сподобалось у цьому відео?

Підготуй з однокласниками та однокласницями свою версію відео за віршем Олесі Мамчич «Дід Андрій і лютий змії».

Досліджуймо

6.

У вірші дід Андрій у відповідь на слова про полоненика гукає зі словом *ич*. Яку, на твою думку, емоцію відчував у той момент дід Андрій?

Вигуки – це слова, за допомогою яких мовці виражають почуття, не називаючи їх.

Заповни таблицю, використовуючи слова з довідки, щоб більше дізнатися про вигуки.

Групи вигуків за значенням

...Їм було соромно, що злякалися такого доброго дракона, але ж так кортіло скуштувати млинців із суницями. Доки йшли до Омелькової печери, вже почало смеркатися.

— Ще далеко? — спитало зайчєня.— Бо мені в темряві страшно робиться.

— Нєма чого боятися,— пхинькнула одна із жаб,— темрява зовсі не страшна, вона просто темна.

— Це зовсім не дивно, що малє боїться. Його ж самого он жменька, а темрява — величе-є-зна.— Омелько взяв зайчєня на руки, щоб воно не боялося.— Та що тут і казати, коли буває, що й сама ніч боїться темряви.

— Ніч? — не втримався котрийсь із лосів.— Ніколи не чув такого.

— І ми не чули,— квакнули жаби.

— Ну, сказав Омелько,— то послушайте мою казочку.

За С. Дерманським

Досліджуймо

8.

а) переглянь відео Телеканалу ПЛЮСПЛЮС «Казка з татом. Казки дракона Омелька» <https://www.youtube.com/watch?v=3kFLXlvH8H0>
Чи справдилися твої припущєння стосовно подій в основній частині казки? Що допомогло тобі передбачити події?

б) заповни таблицю, щоб дізнатися, із яких слів будують тексти. Використай слова з казки про дракона Омелька, подані в довідці. Додай по 1–2 власних приклади до кожної групи.

Групи слів за особливостями лексичного значєння

Особливості лексичних значєнь	Приклади
Слова-назви	
Вказівні слова (слова, які вказують на те, що названо іншим словом)	
Слова-помічники	
Вигук	

Довідка: ну, добрий, в, дракон, із, він, ми, злякатися, вона.

Пишімо

9.

Уяви, що машина-часу все частіше й частіше переносить у наш час драконів або зміїв. Люди хвилюються і чекають інструкцій від богатирів. Спираючись на відомості з казок або власний досвід дій у складній ситуації, напиши інструкцію щодо правильних дій при зустрічі з драконом або змієм. Але відразу виріши: ти писатимеш жартівливий текст чи серйозний.

Починай написання з припущення: «Якщо раптом.....».

Наведи 3–4 варіанти дій у такій ситуації.

Зроби висновок. Використовуй слова «отже», «зрештою», «насамкінець» та ін.

Чи трапилися в твоєму тексті:

- слова-назви
- вказівні слова
- слова-помічники
- вигуки

Слів якої групи трапилося найбільше? А чи є група, слова якої зовсім не трапилися в твоєму тексті?

Досліджуймо

10. а) у вірші про діда Андрія сказано:
«Ич, який! – гукнув Андрій, -
маю кий - виходь на бій!».

Але в прозовому творі про цю подію могло би бути написане таке:
І тут почулося гукання діда Андрія: «Ич, який! Маю кий – виходь
на бій».

Слова гукнув та гукання – називають ту саму дію, яку здійснив дід
Андрій. А чи однакові в цих слів граматичні значення? У яку таблицю
ти запишеш перше слово, а в яку - друге?

Минулий час	Ч.р.	Одн.

Н.в.	ср.р.	Одн.

Доповни таблицю словами з довідки.
Довідка: шепотів, шепотіння, шив, шиття.

У мові слова об'єднують не лише в групи за особливостями лексичного значення, але й у **частини мови**. **Частина мови** – це велика за обсягом група слів, об'єднаних спільними граматичними значеннями.

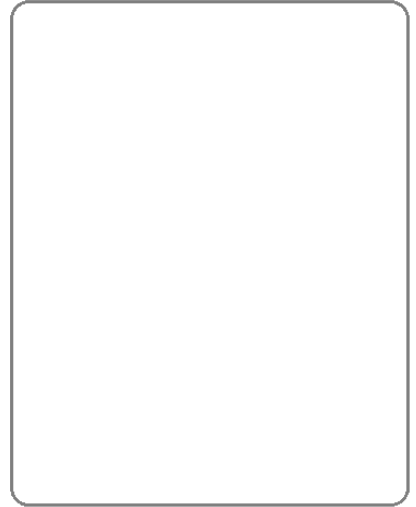
Творімо

11. Уяви себе письменником або письменницею. Що ти більше хочеш писати: прозові чи віршовані твори?
Якщо віршовані твори тобі подобаються більше, то доповни римовані рядки так, щоб вийшов вірш.
Якщо тобі більше подобається проза, то спробуй написати невеличку історію, використовуючи ті самі слова, але без дотримання рими.

Проілюструй свій твір та добери заголовок.

_____ *дракон,*
_____ *закон:*
_____ *сісти,*
_____ *їсти.*

_____ *лив,*
_____ *любив.*
_____ *спати,*
_____ *співати!*

<p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	
--	--

12.

1. Які емоції ти відчув до лютого змія з вірша Олесі Мамчич? Чи співчував йому? Поясни чому.
2. Як можна зрозуміти значення незнайомого слова?
3. Навіщо потрібні вигуки?
4. Які групи слів за особливостями лексичного значення ми використовуємо в текстах?
5. Що об'єднує слова в частину мови?

Виготовлення цього тижневого кейсу стало можливим завдяки фінансовій підтримці Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), що була надана через проект «Медійна програма в Україні», який виконується міжнародною організацією Internews. Ця програма зміцнює українські медіа та розширює доступ до якісної інформації. Зміст матеріалів є виключно відповідальністю громадської організації «Академія української преси» та не обов'язково відображає точку зору USAID, уряду США та Internews.